

УДК 339.1

Олексин І. І.,

irina-oleksin@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-9118-8173,

Researcher ID: F- 7306-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Бас Ю. О.,

bas.yullya@gmail.com,

магістрантка, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

***Анотація.** У статті розглянуто теоретичні та прикладні підходи до удосконалення організаційних, фінансово-економічних, маркетингових, управлінських, технологічних аспектів біржової діяльності. На основі аналізу сучасного змісту біржової діяльності виявлено та розкрито суть основних ознак біржі. Зазначено, що біржові інститути мають системоутворююче значення для становлення та розвитку національних і світових ринків. У статті констатовано, що в організаційній структурі домінують фондові, товарні та валютні біржі, а також допоміжні об'єкти інфраструктурного призначення. Доведено, що міжнародна конкуренція, глобалізація товарних і фондових ринків зумовлюють активну консолідацію бірж. Виокремлено пріоритетні напрями біржової консолідації та структурних змін у біржовій торгівлі. Виявлено процес перетворення організаційно-правового статусу бірж із некомерційних у комерційні. Уточнено функції бірж крізь призму їх ролі в економічних системах – оптових товарних і фондових ринків та на рівні одиначної біржі. Досліджено особливості ф'ючерсної торгівлі та запропоновано ряд заходів її активізації. Обґрунтовано необхідність біржової універсалізації торгівлі фінансовими та товарними інструментами на основі розширення спектра інструментів, які охоплює сучасна біржова діяльність. Сформульовано висновки стосовно забезпечення подальшого розвитку біржової торгівлі в Україні.*

Ключові слова: біржа, варант, діяльність, консолідація, опціон, товар, торги, хеджування, функція, ф'ючерси, ціноутворення.

Oleksyn I. I.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Bas Y. O.,

Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

TO THE ISSUE OF PROBLEMS AND PROSPECTS OF EXCHANGE TRADE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Abstract. *The article considers theoretical and applied approaches to improving the organizational, financial, economic, marketing, managerial and technological aspects of exchange activities. Based on the analysis of the modern content of exchange activity, the essence of the main features of the exchange is determined and revealed. It is noted that exchange institutions have a system-forming importance for the establishment and development of national and global markets. The article states that in the organizational structure stock, commodity and currency exchanges dominate as well as ancillary infrastructure facilities. It is proved that international competition, globalization of commodity and stock markets lead to active consolidation of exchanges. The priority directions of exchange consolidation and structural changes in exchange trade are singled out. The process of transformation of the organizational and legal status of exchanges from non-commercial to commercial is revealed. The functions of exchanges are clarified through the prism of their role in economic systems - wholesale commodity and stock markets and at the level of a single exchange. The peculiarities of futures trading are studied and a number of measures for its intensification are proposed. The necessity of exchange universalization for financial and commodity instruments trading on the basis of expansion*

of the range of instruments covered by modern exchange activity is substantiated. Conclusions are formulated to ensure further development of exchange trade in Ukraine.

Keywords: exchange, warrant, activity, consolidation, option, commodity, trading, hedging, function, futures, pricing.

JEL Classification: G18; L81; O20

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-62-14>

Постановка проблеми. Характерною особливістю сучасного розвитку національних економік і світової економіки в цілому є розширення товарного виробництва і формування масштабних ринків товарів, послуг, сировини, цінних паперів, інтелектуального продукту, інших видів ресурсів та їх реалізація на локальних, регіональних і глобальних ринках. Економічна глобалізація, посилення конкуренції вимагають високої ефективності функціонування ринків за рахунок інноваційної активності, нових структур, механізмів і сучасних інститутів. Одним із важливих і багатофункціональних інститутів ринку слід визнати біржу, яка забезпечує функціонування ринку шляхом створення умов і опосередкування обміну у товарно-грошовій формі. За своєю суттю біржа – поняття досить складне. Її можна трактувати як інститут оптового ринку, що сприяє розвитку і функціонуванню такого ринку шляхом організації широкого обігу біржових товарів, цінних паперів, валюти. Із врахуванням вище зумовленого сутність біржової діяльності у широкому сенсі полягає в організації еквівалентного обміну на ринку біржового товару. У вузькому сенсі біржова діяльність виступає специфічним видом економічної діяльності, яка виражається у створенні умов і надання послуг продавцям і покупцям у процесі проведення операцій з оптової купівлі-продажу біржових товарів, цінних паперів та їх похідних.

Слід зазначити, що біржові інститути мають системоутворююче значення для становлення та розвитку національних і світових ринків. Саме біржова торгівля є найбільш вдалим прикладом ринкової системи, де у повній мірі проявляються закони конкуренції, попиту та пропозиції, здійснюється справедливе ціноутворення. Хоча від часу свого виникнення біржові інститути зазнали значних змін, їх розвиток має пріоритетний вплив для еволюції ринкової економіки та формування її сучасного виду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти стану та тенденцій розвитку біржової діяльності перебувають у центрі уваги багатьох науковців. Зокрема, дослідженням фінансової інфраструктури в організації біржового ринку, існуючих правових та інституціональних бар'єрів та механізму державного управління присвячена значна кількість праць відомих зарубіжних і вітчизняних учених, вони знайшли відображення у наукових працях [5; 6; 7; 8; 9; 10] та ін. Інтерес становлять дослідження таких учених, як О. П. Бевз, М. М. Скотнікова [4], де розглянуто сучасні

технології торгівлі на біржах, біржовому ринку деривативів, а також структурні зміни біржової торгівлі, пов'язані з біржовою універсалізацією торгівлі фінансовими та товарними інструментами тощо. Проте маловивченим залишається питання стосовно підвищення ефективності організаційних, фінансово-економічних, маркетингових, управлінських, технологічних аспектів біржової діяльності та розробки інструментарію імплементації в практичну діяльність.

Постановка завдання. Основною метою статті є дослідження теоретичних та прикладних підходів щодо удосконалення організаційних, фінансово-економічних, маркетингових, управлінських, технологічних аспектів біржової діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна мета біржової діяльності – опосередкування обміну на оптовому ринку, при цьому не лише самого моменту обміну, а всієї сукупності операцій, пов'язаних із ним. Виходячи з сутності бірж, можна виділити їх основні ознаки: 1) суб'єкт специфічного сегмента оптового ринку; 2) організатор обороту біржових товарів, цінних паперів і валюти у широких масштабах; 3) організація діяльності на постійній основі за власними правилами і процедурами. Зазначені ознаки характерні для всіх класичних бірж. Це важливо підкреслити, тому що в останні роки з'явилося багато організаційних структур, які функціонують під назвою біржі. Наприклад: біржа праці та віддаленої праці (фонд зайнятості), біржа статей (депонування) та інші [3]. Відповідно, біржова діяльність за своїм змістом є складною і багатогранною. Їй притаманний організаційний, фінансово-економічний, маркетинговий, управлінський, технологічний зміст (рис. 1).

Організаційні аспекти біржової діяльності охоплюють організаційну структуру, а також організаційні дії бірж. Організаційна структура біржових інститутів надзвичайно складна і досить динамічна. В цій структурі домінують фондові, товарні та валютні біржі, а також допоміжні об'єкти інфраструктурного призначення. Найбільш динамічно розвивають свою діяльність фондові біржі. У світі нараховується близько 200 таких бірж, покликаних забезпечити необхідні умови обігу цінних паперів [2]. Незважаючи на розширення і диверсифікації фондових ринків, кількість бірж нині не збільшується, а навпаки, спостерігається тенденція до їх скорочення внаслідок укрупнення та інтеграції.

Закономірний процес укрупнення бірж зумовлений також реструктуризацією фондових ринків, концентрацією капіталу, зростанням інвестиційної

активності фінансових інститутів. З цих же причин відбувається суттєва диференціація територіальної дислокації бірж. Розташування основних фондових бірж у макрорегіонах світу виглядає наступним чином (табл. 1). За кількістю фондових бірж лідирує Азійський регіон, що стосується обсягів обігу цінних паперів, то Америка (точніше, США) домінує. Сумарна капіталізація двох бірж США – NYS&Europeх та NASDAQ OMX – вище від аналогічного показника всіх бірж Європи.

В Україні кількість фондових бірж нестабільна внаслідок їх укрупнення, реорганізації та ліквідації. На фондовому ринку функціонують від 7 до 11 бірж [2]. Територіально українські біржі розташовані переважно у м. Києві, Харківській та Дніпропетровській областях.

Товарні біржі розвиваються у міру розширення оптових товарних ринків, проте систематичний облік їх кількості не проводиться. В основному біржі зосереджені в таких ринках: олійні товари, зернова продукція, продукція тваринництва, продовольчі товари, текстиль, лісоматеріали, каучук, паливні товари, дорогоцінні метали, кольорові метали. В США, наприклад, нараховується 10 крупних товарних бірж, в Англії – 5, по 3-5 бірж нараховує Німеччина, Японія, Франція, Канада [11]. В Україні офіційно зареєстровано близько 500 товарних бірж, серед яких крупних немає [2].

Міжнародна конкуренція, глобалізація товарних і фондових ринків зумовлюють активну консолідацію бірж, тобто їх об'єднання в асоціації й альянси з метою координації дії, співробітництва і протистояння ризикам. Консолідація сприяє створенню єдиних служб, платформ (інформаційних,

розрахункових, клірингових, технічних), при цьому біржі, як правило, зберігають свою організаційну самостійність. Процеси консолідації найбільш активно відбуваються в біржовому секторі США, Японії, Гонконгу, Сінгапуру, Кореї, частково в Європі – Скандинавії та Прибалтиці [12].

Інша виражена тенденція, характерна для біржового сектора економіки різних країн, – комерціалізація бірж. Йдеться про перетворення організаційно-правового статусу бірж із некомерційних у комерційні. Основні цілі комерціалізації – пошуки нового капіталу, створення ефективної політики розвитку на власній економічній базі.

Початком комерціалізації вважається 1993 р., коли Стокгольмська фондова біржа перетворилася в акціонерне товариство. Пізніше Австралійська біржа вивела свої акції у відкритий обіг. Після 2000 року на комерційних засадах почали функціонувати багато бірж США – LIFFE, NYMEX, Канади, Європи. Відповідно до звіту ВФБ за 2018 р. 83 % всіх її членів – комерційні організації [11].

Важливий напрям організаційної діяльності у біржовому секторі всіх країн – диверсифікація, тобто розширення й ускладнення функцій бірж, впровадження принципово нових форм і методів роботи, здійснення, крім основних, також додаткових операцій. Якщо на етапах формування і становлення бірж торги проводили з наявним і реальним товаром, то, починаючи з другої половини минулого сторіччя, переважали ф'ючерсні угоди як більш прогресивна форма. Нині із загального ф'ючерсного ринку приблизно 73 % припадає на опціон [12].

Рис. 1. Сучасний зміст біржової діяльності

Джерело: систематизовано авторами за [1]

Макрорегіональне розташування основних фондових бірж

Макрорегіони	Кількість бірж (од.)	Капіталізація сумарна ¹ (трлн дол. США)	Частка %	
			в кількості	в сумарній капіталізації
Америка	21	27,1	15,9	39,2
Азія	44	20,7	33,3	30,0
Європа	42	18,1	31,8	26,2
Африка	21	1,5	15,9	2,1
Австралія й Океанія	4	1,4	3,1	2,0

Джерело: складено за [11]

Особливе місце в діяльності бірж займає фінансово-економічна діяльність. Ціноутворення слід вважати найбільш складним і відповідальним елементом такої діяльності. На товарних і фондових біржах ціноутворення відбувається в процесі фіксування і котирування цін на біржовий товар. Така ціна відіграє вирішальну роль у забезпеченні еквівалентного обміну в формі купівлі-продажу та врівноваження оптового ринку за рахунок збалансування попиту і пропозиції. Інший аспект фінансово-економічної діяльності – це платіжно-розрахункові операції. На біржах їх здійснюють спеціальні підрозділи. Такі операції передбачають визначення валюти платежів (національна валюта, конвертована валюта, інші види валют), форми розрахунків, строки платежу. Найбільш розповсюдженими є платежі по факту поставки, авансові платежі та товарні кредити. В умовах нестабільної економіки авансові платежі вигідні продавцю, а за фактом поставки – покупцю. При різних строках платежів необхідно привести умови контракту до єдиного базису. Важливим елементом фінансово-економічної діяльності слід вважати обґрунтування тарифів і винагород за послуги біржі. Вони обумовлені Правилами роботи біржі. Отже, кожна біржа встановлює свої розміри таких платежів. Їх кількість перевищує 20-25 видів і різновидів. Граничні тарифи та послуги вітчизняних бірж приблизно такі: біржовий збір за укладання та реєстрацію контракту (спот) – 0,1 % від вартості угоди і форвард контракту – 0,25 %; експортного контракту – 0,5-0,25 % залежно від обсягу; імпортного контракту – 0,1-0,03 % [10]. Крім того, практикується вартість вхідного квитка; експертиза, подання інформації (ціна договірної).

Економічна діяльність бірж традиційно передбачає процес страхування ризику, який виникає внаслідок зміни цін, кон'юнктури оптового ринку, форс-мажорних обставин, політичних і військових дій. У біржовій практиці широко використовується апробований метод – хеджування. Цей метод передбачає гарантію компенсації на термінових

ринках, тобто захист від цінних коливань. Механізм хеджування досить складний і багатофункціональний, оскільки не лише забезпечує страхування ризику, але й управління ризиками.

Організаційно-технологічна діяльність бірж охоплює широкий діапазон дій бірж із: 1) розробки біржових технологій і процедур проведення торгів, біржових операцій – основних, додаткових, умовних, специфічних; 2) впровадження комп'ютерних технологій, електронних комунікацій, інформаційних систем; 3) вдосконалення управління біржовими технологічними процесами та іншими похідними бізнес-процесами; 4) розробки і впровадження власних біржових інструментів: правил, нормативів, вимог, обмежень, угод, документів, проформ, біржових стандартів; 5) здійснення контролю, нагляду, експертизи, оцінки якості, безпечності, відповідності походження.

По мірі зростання ролі бірж та їх значення у розвитку національних і світових економік важливе місце в їх діяльності займає маркетинг. Біржовий маркетинг за своєю сутністю є системою управління діяльністю біржі на базі маркетингових стратегій, методів, інструментів та механізмів. Маркетинг спрямований на: індивідуальну роботу з учасниками біржових торгів і емітентів, проведення професійних заходів маркетингового спрямування, підвищення ефективності реклами та інформації. Для системної маркетингової діяльності біржі створюють функціональні структури – відділи, департаменти. Вони спеціалізуються на маркетингу біржових товарів, маркетингу біржових послуг, банківському маркетингу.

Таким чином, сучасний зміст біржової діяльності багатогранний і динамічний. Він відображає рівень розвитку світових оптових ринків, характер і масштаби міжнародного обміну, а також економічні реалії національних економік. В Україні біржова діяльність має свої особливості, зумовлені національною специфікою соціально-економічного розвитку.

¹ Сумарна ринкова вартість цінних паперів в обігу

Масштаби біржової діяльності постійно розширюються. Окремі біржі США, Англії, Японії досягли величезних масштабів, тобто вони обслуговують світові ринки. В їх назвах навіть є словосполучення “світова біржа”, світовий “біржовий центр”. Немало бірж забезпечують функціонування регіональних світових ринків: Вашингтонська, Паризька, Сіднейська, Гонконгська, Сінгапурська. В той же час у кожній країні є біржі, які обслуговують переважно національні внутрішні товари і фінансові ринки. В Україні до такої категорії належать: фондова біржа (ПФТС), Українська універсальна біржа.

Функції бірж можна розглядати у широкому сенсі крізь призму їх ролі в економічних системах – оптових товарних і фондових ринків та у вузькому – на рівні одниничної біржі. Розглянемо другий варіант, а саме: її функції в сенсі діяльності й ролі в межах призначення, якщо одниничні біржі відрізняються масштабами та контрастністю. До основних функцій біржі слід віднести:

1) створення умов для проведення біржових торгів. Дана функція включає підготовчі операції до біржової сесії. Йдеться про оформлення попередніх правил, інструкцій, документів, матеріально-технічного і кадрового забезпечення. Крім того, до даної функції відноситься розробка кваліфікаційних вимог для учасників торгів;

2) проведення біржових торгів відповідно до Правил біржі з дотриманням регламенту, біржової етики і норм. Ця функція є ключовою для біржі й передбачає чітке і послідовне проведення всіх операцій із біржової купівлі-продажу від відкриття торгів до розрахунку.

Ціннісна функція біржі має такі аспекти:

– виявлення і регулювання біржових цін. Біржова ціна встановлюється в процесі її котирування, тобто фіксування на біржі протягом кожного дня її роботи. Концентрація попиту та пропозиції на біржі, укладення великої кількості угод виключають вплив неринкових факторів на ціну і роблять її максимально наближеною до реального попиту і пропозиції;

– ціноутворююча і цінопрогнозуюча функції. Масовий характер біржових угод та їхні величезні масштаби перетворюють біржові ціни в представницькі ринкові ціни на біржові товари, які звичайно покладені в основу утворення цін на багато інших товарів. Тому біржові ціни виконують функцію ціноутворення;

– функція хеджування або біржове страхування учасників біржової торгівлі від несприятливих для них коливань цін. Функція хеджування ґрунтується на використанні механізму біржової торгівлі ф'ючерсними контрактами. Суть даної функції полягає в тому, що торговець-хеджер (той, хто страхується) повинен стати одночасно і продавцем товару, і його покупцем. У цьому випадку будь-яка зміна ціни товару нейтралізується, оскільки вигреш продавця є одночасно програшем покупця і навпаки. Виробники товару хеджуються, як правило, від зниження цін на їхню продукцію, а покупці – від

підвищення цін на продукцію, яку вони закупають;

– функція реєстрації біржових угод - передбачає юридичне оформлення, переважно у письмовій формі. Нині письмова форма має багато варіантів, у тому числі електронну, що дозволяється чинними нормами і правилами біржової торгівлі;

– функція гарантування виконання угод. Досягається за допомогою біржових систем клірингу і розрахунків. Для цього біржі використовують системи безготівкових розрахунків, залік взаємних вигод і зобов'язань учасників торгів, а також організовують їх виконання;

– інформаційна функція біржі. Всі дані про біржові ціни, компанії, що торгують на біржі, про ринкову кон'юнктуру, прогнози щодо різних ринків біржа надає до засобів масової інформації. Інформаційна діяльність сучасних бірж настільки значна, що певну частину своїх доходів вони одержують від продажу біржової інформації.

Як бачимо, розвиток біржової діяльності у сучасних умовах не змінив основу організації функціонування, однак у роботі бірж відбулися значні зміни, що дали змогу зробити їхню роботу більш ефективною, оптимізувати процес торгівлі й удосконалити систему комунікацій. Надзвичайно видозмінило функціонування біржового механізму використання електронних систем торгівлі, усе більше торгівля на біржах переміщується в електронні торгівельні системи, що дозволяє укладати угоди практично цілодобово, відкриває доступ багатьом торговцям до біржових майданчиків інших країн завдяки сучасним комунікаційним технологіям. Так, наприклад, створення електронної біржі дозволяє зменшити трансакційні витрати виробників на 50-60 % порівняно з позабіржовим ринком і на 25-30 % – порівняно з класичним біржовим ринком [7].

В Україні ядро біржового обороту формує сільськогосподарська продукція, головним чином зернові культури. Нерухомість як не властивий для біржі товар поступається іншим видам товарів, паливно-енергетичним ресурсам і лісоматеріалам. Метал і металопродукція (вагомий вітчизняний продукт) не закріпилися на вітчизняних біржах. Найбільший обсяг продажу металу було досягнуто у 2014 р. (135 млн грн – 1 % обороту), а нині ці обсяги не перевищують 4 млн грн [2].

Таким чином, у сфері діяльності товарних бірж багато недоліків, деформацій і протиріч, що в цілому характеризують вітчизняну біржову діяльність як проблематичну. Її вдосконалення пов'язано з пошуком шляхів оптимізації структури бірж, впровадження сучасних біржових інструментів і підвищення ефективності функціонування товарних бірж. Виходячи з цього, в найближчій перспективі у даній сфері слід очікувати зміни організаційного, економічного, технологічного характеру. Кількість товарних бірж та їх структура повинні бути оптимізовані шляхом радикального їх скорочення і зміни профілю. Йдеться про доцільність вибору 2-3 біржових центрів і створення на базі функціонуючих бірж не більше десятка сучасних крупних бірж.

Значна частина бірж перетвориться в філії. Крім того, важливо спеціалізувати біржі, орієнтуючи їх на вітчизняні ресурси: зерно, соняшник, льон, руда, метал, вугілля, електроенергія, ліс. Товарні біржі в перспективі використовуватимуть сучасні методи торгівлі – ф'ючерсні контракти й опціони. З'являться електронні товарні біржі.

У другому біржовому секторі України на фондовому ринку ситуація аналогічна. Цей ринок відображає весь спектр протиріч, деформацій і перекосів, характерних для національної економіки. Відповідно, інфраструктурне забезпечення його розвитку безсистемне і фрагментарне. На фондовому ринку України спостерігається скорочення структур, що забезпечують його функціонування. Протягом останніх років відкрилися більше 90 суб'єктів, серед яких і Київська біржа ПФТС. В цілому фондовий ринок оцінюється як потенційно перспективний при умові вирішення ряду проблем: створення сприятливого інвестиційного клімату, демонополізації фондового ринку, який нині обслуговує стратегічні інтереси олігархічних груп, стабілізації національної економіки. Цьому повинна сприяти розроблена Урядом України Програма розвитку фондового ринку до 2030 року.

Ф'ючерсна торгівля дозволяє прискорювати повернення авансованого капіталу в грошовій формі в кількості, максимально близькому спочатку авансованого капіталу плюс відповідний прибуток. При цьому відбувається своєрідний поділ функцій між банком і біржею: банк кредитує тільки ту частину товарної вартості, яка, на його думку, буде відшкодована незалежно від кон'юнктурних коливань, а ф'ючерсна біржа покриває різницю між банківським кредитом і ціною реалізації товару. Ф'ючерсна торгівля забезпечує економію резервних засобів, які підприємств створює на випадок несприятливої кон'юнктури.

Наявність вітчизняного ф'ючерсного ринку дозволить: 1) зміцнити прями зв'язки між виробниками та споживачами біржової продукції за рахунок надання їм можливості застрахувати себе від зміни рівня цін; 2) значно спростити процес реалізації товару за рахунок впровадження системи обігу складських зобов'язань (варантів) – товаророзпорядчих документів, які дають право їх власникові отримати товар безпосередньо зі складу; 3) надати біржовим операціям масовий характер, внаслідок торгівлі зобов'язаннями перед розрахунковою палатою прийняти або поставити стандартну партію товару у вигляді передачі складських свідоцтв (варантів); 4) гарантувати виконання біржової угоди; 5) забезпечити збалансованість попиту та пропозиції за рахунок створення гарантійного фонду та внесення кожним учасником біржової торгівлі гарантійних внесків у розрахункову палату; 6) збільшити швидкість обігу грошових потоків; 7) значно скоротити витрати обігу.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Дослідження організаційних, фінансово-економічних, маркетингових, управлінських, технологічних аспектів біржо-

вої діяльності в Україні дозволяє контентувати необхідність:

1) прийняття нової редакції Закону України “Про товарну біржу”, в якому чітко визначити засади та принципи електронізації біржової торгівлі на організованих ринках країни;

2) розширення учасників на товарних та фондових біржах за рахунок зростання обсягів торгівлі товарними деривативами;

3) розроблення та впровадження в українську практику сучасних технологій біржової торгівлі та електронної комерції, включаючи електронний документообіг.

В цілому можна констатувати: товарні біржі й надалі будуть виконувати складні та масштабні функції, що, безперечно, підтверджує важливість їх ролі у розвитку та функціонуванні сировинних та товарних ринків. У подальших наукових дослідженнях необхідно сконцентрувати увагу на дослідженні можливостей щодо зростання показників ліквідності біржової торгівлі, через об'єднання біржових платформ і електронних майданчиків бірж та електронізації біржової торгівлі на організованих ринках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Україна. Закон. Про товарну біржу // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 11. – Ст. 83.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Україна. Закон. Господарський кодекс України. – К. : Істина, 2003. – 208 с.
4. Бевз О. П. Економіка і організація біржової торгівлі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. П. Бевз, М. М. Скотнікова. – К. : Держ. торг.-екон. ун-т, 2006. – 44 с.
5. Берлач А. І. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. І. Берлач, Н. А. Берлач, Ю. В. Ілларионов. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
6. Биржевая деятельность : учебник / [под ред. А. Г. Грязновой, П. В. Корнеевой, В. А. Галанова]. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 239 с.
7. Кирилук Е. Н. Биржевая торговля сельскохозяйственной продукцией в Украине: проблемы и перспективы / Е. Н. Кирилук // Бизнес. Образование. Право / Вестник Волгоград. ин-та бизнеса. – 2013. – № 1 (22). – С. 97-102.
8. Солодкий М. О. Біржовий ринок : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. О. Солодкий. – К. : Аграрна освіта, 2010. – 565 с.
9. Сохацька О. М. Біржова справа : підручник / О. М. Сохацька. – [2-ге вид. змін. й доп.]. – К. : Кондор, 2008. – 632 с.
10. Сидоренко О. В. Необхідність державного управління у біржовій сфері: базові аспекти / О. В. Сидоренко // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2012. – Вип. 177 (4).

11. Fama E. F. The Theory of Finance / E. F. Fama, M. H. Miller-Hinsdale. - Illinois : Dryden Press, 1972. – 343 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faculty.chicagobooth.edu/eugene.fama/research/Theory%20of%20Finance/The%20Theory%20of%20Finance%20Preface%20and%20Table%20of%20Contents.pdf>.

12. Влада США схвалила продаж Нью-Йоркської фондової біржі / Інформаційно-аналітичний портал “КОМЕНТАРИ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.comments.ua/money/208121-vlada-ssha-shvalila-prodazh-nyuyorskoi.html>.

REFERENCES

1. Ukraina. Zakon. Pro tovarnu birzhu (1993), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 11, St. 83.
2. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoho komitetu statystyky, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Ukraina. Zakon. Hospodars'kyj kodeks Ukrainy. (2003), Istyna, K., 208 s.
4. Bevz, O. P. and Skotnikova, M. M. (2006), *Ekonomika i orhanizatsiia birzhovoi torhivli : navch. posib. dlia stud. vysch. navch. zakl., Derzh. torh.-ekon. un-t, K.*, 44 s.
5. Berlach, A. I. Berlach, N. A. and Illarionov, Yu. V. (2000), *Orhanizatsijno-pravovi osnovy birzhovoi diial'nosti : navch. posib. dlia stud. vysch. navch. zakl., Feniks, K.*, 336 s.

6. Byrzhovaia deiatel'nost' : uchebnyk, pod red. A. H. Hriaznovoj, P. V. Korneevoj, V. A. Halanova (1995), *Fynansy y statystyka, M.*, 239 s.

7. Kyryliuk, E. N. (2013), *Byrzhovaia torhovlia sel'skokhoziajstvennoj produktsyej v Ukraine: problemy y perspektyvy, Biznes. Obrazovanye. Pravo, Vestnyk Volhohrad. yn-ta byznesa, № 1 (22), s. 97-102.*

8. Solodkyj, M. O. (2010), *Birzhovij rynek : navch. posib. dlia stud. vysch. navch. zakl., Ahrarna osvita, K.*, 565 s.

9. Sokhats'ka, O. M. (2008), *Birzhova sprava : pidruchnyk, 2 nd ed, Kondor, K.*, 632 s.

10. Sydorenko, O. V. (2012), *Neobkhidnist' derzhavnoho upravlinnia u birzhovij sferi: bazovi aspekty, Naukovyj visnyk NUBiP Ukrainy. Serii: Ekonomika, ahrarnyj menedzhment, biznes., vyp. 177 (4).*

11. Fama, E. F. and Miller-Hinsdale, M. H. (1972), *The Theory of Finance*, Dryden Press, Illinois, 343 p., available at: <http://faculty.chicagobooth.edu/eugene.fama/research/Theory%20of%20Finance/The%20Theory%20of%20Finance%20Preface%20and%20Table%20of%20Contents.pdf>.

12. Vlada SShA skhvalyla prodazh N'iu-Jorks'koi fondovoi birzhi / Informatsijno-analitychnyj portal “КОМЕНТАРИ”, available at: <http://ua.comments.ua/money/208121-vlada-ssha-shvalila-prodazh-nyuyorskoi.html>.

Стаття надійшла до редакції 12 листопада 2020 р.